

۲۰۱۹/۰۷/۲۱

دوکتور محمد اکبر یوسفی

لحظاتی از مناسبات خارجی افغانستان

دردهه شست قرن بیست!

افغانستان پس از کسب استقلال در سال ۱۹۱۹م، تحت قیادت اعلیحضرت امان الله خان، بسلسله قدم های «اصلاحی» مهمی که در داخل جامعه عنعنوی ما، افغانستان برداشته شد، ایجاد روابط «دیپلماتیک» و توسعه و تحکیم مناسبات با کشورهای خارجی، از جمله حیاتی ترین قدم های پس از استقلال بوده است. اساسات «دیپلماتیک» و پروتوکولی، تعیین شده در نظام سلطنتی افغانستان از «مُدرن ترین» در صف دول نظیر آن محسوب می گردیده است. انتخاب راه «تجدد» از جانب «سلطنت» افغانستان، در آن عصر و زمان از جانب اکثریت کشورهای صنعتی غرب، در صدر همه، آلمان، از حمایت همه جانبه برخوردار بوده است. روابطی که اساسات آن در آلمان گذاشته شده بود، در دوره های مختلف حفظ گردیده است. نهضت زنان، در صف مسایل و موضوعات عدیده شامل برنامه های «اصلاحی»، جای خاص خود را داشته است. روابط با آلمان دارای بعضی مشخصاتی بوده است، که در تحت شرایط آغاز قرن بیست پایگذاری گردیده است. جنگ اول جهانی و مناسبات آلمان با کشورهای درگیر در جنگ با آنها، یکی از عوامل بوده است. با ختم جنگ اول جهانی، در حقیقت آلمان یک نوع جزا را متحمل شده بود. بعد از استقلال افغانستان، اولین سفر اعلیحضرت امان الله خان در آلمان، بحیث اولین دیدار رئیس یک دولت خارجی، که آنهم پس از یک وقفه زمانی قریب ده سال، بوقوع پیوسته بود، از جانب مردم آلمان، بطور یک جشن تجلیل شده است.

با توجه به حقایق تاریخی و با تأسف از آنچه، در مسیر انکشاف افغانستان نفوذ «غارتگرانه» و «تسلط گرایانه» قدرت های بزرگ استعاری نو و کهنه، نقش بزرگ تعیین کننده منفی داشته است، مناسبات بین «آلمان و افغانستان»، در مقایسه با نمونه های بی شمار دیگر، در بین دول جهان، بمثابة یکی از بهترین نمونه های روابط بین دو ملت و دو دولت مستقل، با نیات نیک و دوستانه شمرده شده می تواند. بعد از بحران در ختم دهه بیست قرن گذشته، که با سقوط سلطنت اعلیحضرت امان الله خان انجامید و با آغاز دهه سی قرن بیست میلادی، علی الرغم موانع جدی بعدی، در جنگ دوم جهانی، در مسیر روابط این کشور با جهان خارج، در دوران بعدی سلطنت مراحل پربار در بخش مناسبات خارجی دیده می شود، که افغانستان در عرصه بین المللی و مجامع بین المللی، متناسب با موقف و ظرفیت های اقتصادی و رشد عمومی، که در قید عقب مانی های تاریخی نیز بوده است، باز هم در مناسبات بین المللی از موقف معمول با حیثیت در جهان، برخوردار بوده است. پالیسی بی طرفی بطور عام از یکطرف و مهارت حفظ تعادل در مناسبات، بین سیستم های متضاد و متخاصم، تحت رهبری پادشاه، این کشور توانسته است، در مقایسه با کشورهای رو به انکشاف دیگر، حد اعظمی کمکهای انکشافی را از کشورهای صنعتی آنوقت جذب نماید.

این واقعیت‌ها نباید با عوامل دیگر، نظیر عقب‌مانی‌های تاریخی و مرحله‌یی، و واقعیت‌های موجودیت سطح پائین سواد و پسمانی‌های تعلیمی و سائر انکشافات، طوری ارتباط داده شود که جوانب مثبت در آن از انظار پوشیده نگه‌داشته شود. موقف «بیطرفی» را که پادشاهان افغانستان در گذشته اتخاذ نموده بودند، و هر پادشاه وقت هم ازین اصول، در جنگ‌های اول و دوم جهانی، از آن پیروی نموده‌اند، از جانب صاحب‌نظران خارجی، بمثابة موقف «عاقلاانه» ارزیابی گردیده است، که پادشاهان افغان، کشور خود را از ویرانی‌ها و تباهی‌های ممکن جنگ‌های جهانی، نجات داده‌اند. آخرین پادشاه، ممکن بدون جوانب مثبت در تاریخ، لقب معنوی «بابای ملت» را تصاحب نشده باشد. موقف جانبداری هزاران انسان، خود در تاریخ برایش جای داده است. چهل سال در کشور ما، اسم فقط همین شخصیت بحیث پادشاه در کشورهای دیگر هم معرفی بوده است. در همه کشورها، از ایشان به عنوان پادشاه افغانستان، استقبال بعمل آمده است.

انگیزه دستبردن به این نوشته کوتاه معلوماتی، خیلی تصادفی زنده شد. بر حسب تصادف، کتب یکی از «استادان مهمان آلمانی» را دیدم، که از اخیر دهه شصت قرن بیست بیعت بعد، در افغانستان، تدریس می‌نموده است. همین امروز، یکی از نشرات ماهوار رسمی، دولت پادشاهی افغانستان را بزبان آلمانی، بنام «افغانستان نیوز» (*Afghanistan News*)، یافتیم که در آنزمان توسط «سفارت پادشاهی افغانستان» در لندن بچاپ می‌رسیده است. بتاریخ کشور ما، باید با دید واقعیت‌نگریست.

Bundeswirtschaftsminister Prof. Dr. Erhard, der Stellvertreter des Kanzlers und Wirtschaftsminister der Bundesrepublik Deutschland, mit S.E. Herrn Ali Mohammad, dem ersten stellvertretenden Ministerpräsidenten Afghanistans, auf dem Bayreuther Flughafen.

«وزیر اقتصاد اتحادی، پروفیسر داکتر "ایرهارد"، معاون
"کنسلر" اتحادی آلمان، با جناب علی محمد معاون اول
سردار اعظم افغانستان، در میدان هوایی "بگرام"»

کسانی که خوب و بد این مرز و بوم را از خود می‌دانند، حوصله و عقل آنرا هم خواهند داشت، تا هر پدیده و حادثه را طوری بپذیرد که موجود بوده و صورت گرفته است، نه آنکه بیش از پنجاه سال بعد، آرزوی خود را تبارز دهند.

اینکه چه نوع قدم‌ها در راه انکشاف جامعه ممکن بوده است، و اقتصاد و منابع مالی و پولی، شرایط بین‌المللی، دشواری‌های مزمین داخلی، توأم با اساسات علمی - تخنیکی، چه نقش داشته و زمان هم در روند آن، چه اثر داشته می‌توانسته است، می‌توان از لحظات و نحوه روابط بین دولت‌ها، بخوبی تصویر درست و روشنتر دریافت. درین نوشته، بسلسله مناسبات خارجی، از روی همین سند چاپی وقت، طوری که در بالا نیز ذکر شده است، فقط قسمتی از «مناسبات» افغانستان را با

«آلمان» از نظر می‌گذرانیم. با دریافت اسناد بیشتر، این رسم را ادامه خواهیم داد، تا «موزائیک» مناسبات گذشته، که اساس آن در وقت اعلیحضرت امان‌الله خان گذاشته شده است، بتدریج و یکمک و سهم هر هموطن تکمیل شده بتواند. این نشریه از ماه «دسمبر» سال ۱۹۶۰م با شماره ۱۲ نشانی شده است. قریب پنج سال بعد از آن با اعلان قانون اساسی «انتخابات پارلمانی»

سیستم دو مجلسه آغاز گردیده بود، که پس از قریب ده سال به ناکامی انجامید. بدین معنی که این «بولتن» معلوماتی، قبل از اعلان «دیموکراسی» پارلمانی زمان سلطنت نشر شده است. دیده شود، که افغانستان در آن زمان، چه نوع مناسبات خود را عیار می نموده است. همین لحظه شماره ۱۲ در دستم قرار دارد. در پشتی آن، عکس یک اقتصاددان و

سیاستمدار آلمانی چاپ شده است، که پس از ختم جنگ دوم «جهانی»، در مرحله «اعمار مجدد آلمان» «معجزه» اقتصادی را درین کشور ممکن ساخت، در آنوقت بحیث وزیر اقتصاد آلمان مسیر رشد مثمر اقتصادی - اجتماعی کشور خود را مؤفانه طرح و تطبیق نموده است. با نام و «مودل» این پروفیسر هریک درین جامعه و در بسیاری نقاط دنیا، آشناست.

در مناسبات بین دول، روابط اقتصادی - فرهنگی، همکاری های علمی - تخنیکی و غیره، که علاوه از خدمات متقابل متخصصان و تبادل امتعه از اهمیت برخوردار بوده است، دید و وادید های مقامات دولتی، در صدر مناسبات قرار داشته است. هر یک از چنین دیدار های سیاستمداران با صلاحیت کشور ها، نقش «محرک» و یا «امپلس» دهنده برای حرکات انکشافی در مناسبات جوامع و ملل هر دو کشور، ایفاء می نموده است.

درین بولتن در باره سفر رسمی، پروفیسر داکتر «لودویگ ایرهارد» (Ludwig Erhard، ۱۹۷۷م-۱۸۹۷م)، وزیر اقتصاد و معاون صدراعظم آلمان فدرال بعد از جنگ دوم جهانی به افغانستان، صفحاتی چند اختصاص یافته است. سفر پروفیسر داکتر «لودویگ ایرهارد» که چندی بعد بمقام «کنسلر اتحاد»، یا رئیس حکومت سیستم پارلمانی در آلمان بعد از جنگ دوم جهانی نیز انتخاب گردیده است، در مناسبات تاریخی بین دو کشور از اهمیت خاص برخوردار می باشد. در حال حاضر، بعضاً ریشه نموی مناسبات بین دو کشور را قریب صد سال می دانند. این مهمان عالی مقام از اعتبار و شهرت خاص برخوردار بوده است و در عین زمان، یک شخصیت برجسته و معروف سیاسی، علمی و بخصوص عالم اقتصاد بوده، که «مودل اقتصادی» یا مفکوره خاص او بنام مفهوم «اقتصاد اجتماعی بازار» یاد شده است.

بر اساس گزارش، «بنا بدعوت حکومت پادشاهی افغانستان»، معاون صدراعظم آلمان فدرال («کنسلر اتحادی) و وزیر اقتصاد

Bundeswirtschaftsminister Prof. Dr. Erhard mit Seiner Majestät dem König im Gulkhana-Palast.
«وزیر اقتصاد اتحادی آلمان، "پروفیسر داکتر ایرهارد"»

با اعلیحضرت پادشاه در قصر گلخانه»

انکشور، پروفیسر داکتر «لودویگ ایرهارد»، بتاريخ ۳۰ «سپتمبر» ۱۹۶۰م، با هیأت معیتی ایشان وارد میدان هوایی بگرام گردیده است. ازین مهمان عالی مقام، معاون صدراعظم آلمان، وزیر اقتصاد وقت آلمان، «جناب علی محمد خان، معاون اول صدر اعظم افغانستان»، با مراسم خاص پروتوکولی، در میدان هوایی بگرام پذیرائی بعمل آورده اند.

در بیانیه تشریفاتی خویش علی محمد خان معاون اول صدارت افغانستان گفته است: «مناسبات موجود میان افغانستان و جمهوری اتحادی آلمان، بر تفاهم متقابل و احترام متقابل در برابر یکدیگر استوار می باشد.» در بیانیه به ادامه اظهار نموده است، که «همکاری های آلمان - افغانستان در ساحات تعلیمی، اقتصادی و تجارتي، در تقویت مناسبات ما یاری رسانیده، این امر به دوستی و تفاهم در بین دو ملت، خدمت می نماید.» (صفحه ۴)

در مقابل، وزیر آلمانی، بجواب علاوه می دارد: «همکاری های هر دو کشور می تواند، تقویت یابد. علاوه اطمینان داشته است، که بکمک دوستی و کوششهای مشترک، همکاری های اقتصادی هر دو کشور توسعه بیشتر کسب می نماید.»

در گزارش آمده است که پروفیسر «لودویگ ایر هارد»، درین سفر کابل، همچنان فرصت آنرا داشته است، تا در «کتاب طلایی» در «قصر دلکشا» نوشته و امضاء کند. «در عین زمان، اکلیل گلی را بر مقبره پادشاه افغانستان، محمد نادر شاه، بگذارد.» «علاوتاً ملاقات های تعارفی، با سردار محمد داوود، صدراعظم، با وزیر خارجه و معاون دوم صدراعظم، سردار محمد نعیم، داشته، در عین زمان حضور اعلیحضرت، پادشاه افغانستان هم او را جهت دیدار به حضور پذیرفته اند.» (همانجا) مهمان عالی مقام علاوه از دیدار های متذکره، از مؤسسات تعلیمی و صنعتی زیادی نیز دیدار بعمل آورده است.

Bundeswirtschaftsminister Prof. Dr. Erhard und seine Begleiter führten eine Gesprächsrunde mit Ministerpräsident Sardar Mohammed Daoud und afghanischen Regierungsbeamten im Sadarat-Palast.

(درین عکس، وزیر اقتصاد اتحادی آلمان و همراهان در صحبت با صدراعظم، سردار محمد داوود و مقامات عالی رتبه حکومتی در قصر صدارت، دیده می شوند.) «به افتخار معاون «کنسول اتحادی» آلمان، از جانب همقطار میزبان، معاون اول صدراعظم، علی محمد خان، ضیافتی به افتخار او در هتل کابل ترتیب یافته بود که در آن، سردار محمد داوود صدراعظم، افغانستان و محمد نو روز رئیس شورای ملی نیز اشتراک ورزیده بودند. معاون اول صدراعظم افغانستان، فرصت راغنیمت شمرده، درین ضیافت بیانیه ایراد نموده است. در «بولتن» نکات چندی از بیانیه تذکر رفته است، که برای خوانندگان محترم تقدیم می گردد. درین فرصت معاون اول صدراعظم بیانیه ایراد نموده، گفته است: «از زمان آغاز مناسبات دیپلماتیک بین افغانستان و جمهوری اتحادی آلمان، این دو ملت بر مبنای تعمیق تبادلات کلتوری و تقویت پیوند های اقتصادی، با یکدیگر نزدیکتر شده اند.»

Bundeswirtschaftsminister Prof. Dr. Erhard bringt einen Toast auf die Gesundheit seines Gastgebers, S.E. Herrn Ali Mohammed, auf einem zu seinen Ehren im Hotel Kabul gegebenen Empfang aus.

Bundeswirtschaftsminister Prof. Dr. Erhard wurde in Paghman von S.E. Herrn Sherzad, dem Handelsminister (Bildmitte mit Rücken zur Kamera) gästlich empfangen.

دستاوردهای متخصصین، کارمندان مسلکی و انجیران درین همکاری دوستانه، به ساحات مختلف انکشاف، مهر ابدیت بخشیده است.»

او ادامه داده اظهار می کند: « دیدار پروفیسر ایرهارد از کابل در زمانی بوقوع می پیوندد، که در سراسر جهان، احساس عمیق نیازمندی، بیک تفاهم بهتر بین المللی، محسوس می باشد. معاون صدراعظم، بنابراین، اظهار اطمینان نمود، که دیدار پروفیسر ایرهارد، خوشبختانه، همواره مناسبات نیک را بین دو کشور هر چه بیشتر تقویت خواهد بخشید.» (همانجا)

پروفیسر داکتر «لودویگ ایرهارد»، به نوبه خود، بحیث مهمان در جواب میزبان، چنین اظهار می نماید:

« آلمان حال - بعد از اینکه اعمار مجدد را به پایه اكمال رسانیده است - خود احساس به مکلفیتی می نماید، تا بعنوان مسئولیت کمک برای کشور های دیگر برساند. خصوصاً به آنکشور هایی که نیاز مبرم دارند، در صورت امکان هر چه زودتر اقدام نماید. وزیر آلمان از یک نظر، نمایندگی نمود، که این امر یک پیوند دوستی عمیق تر بین جمهوری اتحادی آلمان و دولت پادشاهی افغانستان ایجاد خواهد کرد. مقصد و هدف دیدار او از کابل، نه تنها آنچه بوده است، که زیبایی افغانستان باعث تعجب شود، بلکه هدفی در آن هم نهفته است، تا دوستی موجود بین دو کشور را تعمیق بخشیده و روی امکانات کمک

های دیگر آلمانی به افغانستان صحبت شود. او همچنان علاوه نمود، که خیلی امیدوار است، که در جهت «مدرنیزه» شدن کشور و «کلتور» و «تمدن» باقی خواهد ماند.» (صفحه ۵)

پروفیسر داکتر «لودویگ ایرهارد»، درین اقامت همچنان، بحیث مهمان محترم، در یک ضیافتی که از جانب «وزیر اقتصاد

آقای غلام محمد شیرزاد، بتاريخ اول اکتوبر در باغ تپه پغمان ترتیب یافته بود، اشتراک نموده است. علاوه بر آن صدراعظم، سردار محمد داوود، شام همان روز در قصر چهلستون، به افتخار پروفیسر داکتر «لودویگ ایرهارد»، یک ضیافت را ترتیب داده بودند. درین ضیافت «جناب علی محمد، لوی درستیز قوای مسلح، وزرای کابینه، و رؤسای «کور دیپلماتیک» مقیم کابل نیز اشتراک ورزیده بودند. (در عکس وزیر اقتصاد آلمان، پروفیسر داکتر «ایرهارد»، با صدراعظم و خانم ایشان در قصر چهلستون دیده می شوند.)

در گزارش همچنان یاد آوری بعمل آمده است، که دیدار مهمان عالی رتبه آلمان، بتاريخ اول اکتوبر، (۱۹۶۰م) در قصر صدارت با اعضای حکومت دیدار داشته اند، از جانب افغانی، در فضای دوستی، معاون اول صدراعظم، علی محمد، وزیر تجارت غلام محمد شیرزاد، وزیر معارف علی احمد پوپل، وزیر معادن و صنایع داکتر محمد یوسف، معاون وزارت پلان، عبدالحی عزیز و مدیر عمومی شعبه سیاسی وزارت خارجه، نور احمد اعتمادی و از جانب

آلمان علاوه بر پروفیسر «داکتر لودویگ ایرهارد»، مدیر وزارت، «داکتر راینهارد»، مدیر وزارت، «دوکوتس»، آقای «ستاف»، «داکتر زخس»، که همه مأموران وزارت خارجه بوده اند. علاوه بر «داکتر زابیت» و آقای «هومن»، اعضای وزارت اقتصاد، داکتر شمیتس – لیندرز»، مدیر در وزارت اقتصاد و داکتر شمیتس – هوریکس» (Dr. Schmitz – Horix)، سفیر آلمان در کابل.

پروفیسر داکتر «لودویگ ایرهارد»، بتاريخ ۲ اکتوبر به همراهی وزیر معادن و صنایع از فابریکه نساجی گلپهار دیدن نموده اند. متعاقباً از موزیم و دیگر مؤسسات دیدن بعمل آورده اند. بعد از ظهر هیئت در «قصر گلخانه، از

Le Sardar Mohammed Daoud, premier ministre, et M. Adenauer à une réception donnée à l'hôtel Königshof par le premier ministre afghan en l'honneur du chancelier allemand.

جانب اعلیحضرت بحضور پذیرفته شد در ختم آن، از جانب سفارت ضیافتی به افتخار هیئت، در هتل کابل ترتیب یافته بود که در آن منجمله «مارشال شاه ولی خان غازی و صدراعظم نیز اشتراک ورزیده بودند. در ختم دیدار هیئت کابل را بقصد تهران ترک گفته است. معاون «کنسول اتحادی» آلمان و وزیر اقتصاد آنکشور، پروفیسر داکتر «لودویگ ایرهارد»، از تاریخ ۳۰ «سپتمبر» الی ۳ اکتوبر ۱۹۶۰م سفر رسمی داشته است. در میدان هوانی، «آقای غلام محمد سلیمان، معاون وزیر خارجه، دو «البوم» عکس های سفر شانرا از زمان اقامت ایشان برای مهمان عالی مقام افغانستان تقدیم داشته است.

از برکت چنین پیوند ها محتمل بوده است، که یک سال بعد، صدراعظم افغانستان، سردار محمد داوود، بنا بدعوت رسمی، دولت آلمان، به آن کشور، در ماه جولای سال ۱۹۶۱م سفر رسمی انجام داده است. چون متن بزبان فرانسوی است، با استفاده از فرصت، گزارش مفصل در باره این سفر تهیه خواهد شد. برای ایجاد تصور مقدماتی، تصاویری ازین سفر برای مشاهده تقدیم است. (۲۰۱۲/۰۷/۲۷) پایان

تذکر: هرگاه خوانندگان محترم متمایل باشند که نبشته ها و مطالب دیگری از این نویسنده معزز را مطالعه کنند، می توانند با "کلیکی" بر عکس نویسنده در صفحه مقالات، به "آرشیف" شان رهنمایی شوند!